

વિષયસૂચિ :

- ૧.૦ લીલા અને લાલજીભાઈની વાત
- ૨.૦ પુરુષો સ્ત્રીઓને કેમ મારે છે ?
- ૨.૧ હિંસાના પ્રકાર
- ૩.૦ હિંસાની ખરાબ અસરો

- ૪.૦ સ્ત્રીઓ મારપીટ કરતા પુરુષો સાથે રહેવાનું કેમ ચાલુ રાખે છે.
- ૫.૦ ઘરેલુ હિંસા અંગે સલામતીનાં પગલાં
- ૬.૦ પરિવર્તન માટે પ્રયાસ

પુરુષો દ્વારા સ્ત્રીઓ પર હાથ ઉપાડવાનું, લાતાલાત કરવી, અપમાનિત કરવું, ધમકાવવાનું, જાતીય સતામણી કરવી કે ક્યારેક મારી નાખવી એવા કિસ્સા દરરોજ સંભળાય છે. આ પ્રકરણમાં સ્ત્રીઓને તેમના ઘરમાં પુરુષો દ્વારા વેઠવી પડતી હિંસાની વાત કરીશું. આ બાબત આરોગ્ય કર્મચારીઓ-ડૉક્ટર્સ, નર્સબેનો કે અન્ય કાર્યકરોએ ખાસ સમજણ કેળવવાની જરૂર છે.

કોઈ પણ વ્યક્તિને મારવાનું કોઈ કારણ કદી યોગ્ય નથી હોતું.

અહીં આપણે વધારે વાત પુરુષો (પતિ) દ્વારા સ્ત્રીઓ (પત્ની) પર થતી હિંસાની કરીએ છીએ. છતાં પિતૃપ્રધાન સમાજમાં પિતૃસત્તાના પ્રતિક સમ નજીકના સંબંધવાળા વ્યક્તિઓ વચ્ચે હિંસાનું વાતાવરણ બનેવા મળે છે. દા.ત. સાસરિયા તરફથી વહુને ત્રાસ આપવામાં આવે, પતિ તરફથી પત્નીને મારપીટ થાય, મોટા છોકરા નાનાને હેરાન કરે, ભાઈ બેનને મારે, પુરુષના પિતા સ્ત્રીના પિતાને ડારે, વગેરે પ્રસંગો પણ જાણીતા છે. આ બધાના મૂળમાં સ્ત્રીઓનું નીચું સામાજિક સ્થાન છે. તેનાથી તેમને કે તેમના નજીકના સગાઓને પુરુષ કે તેના સગાઓ તરફથી માનસિક અને શારીરિક હિંસા સહન કરવી જ પડે છે. આ પરિસ્થિતિમાં ફેરફાર લાવવા માટે દરેક શિક્ષિત વ્યક્તિએ પ્રયત્ન કરવા જ જોઈએ.

૧.૦ લીલા અને લાલજીની વાત :

લીલાને તેની માતાએ ૮-ઘોરણ સુધી ભણાવી હતી. તે જ્યારે જ્યારે તેની માતા સાથે બંગલામાં કામ કરવા જતી ત્યારે તેને ડ્રાઇવર તરીકે હમણાં જ કામે રહેલા લાલજીનો પરિચય થયો. લાલજીને લીલાની હોંશિયારી, ચપળતા ને સુંદરતા બહુ ગમી ગઈ. તો લીલાને પણ લાલજી ગમવા માંડ્યો હતો. થોડા સમય પછી બંનેના માતા-પિતાને ખબર પડતાં તેઓએ તે બંનેના લગ્ન કરાવી આપ્યા.

શરૂઆતમાં તો બધું બહુ જ સરસ ચાલ્યું પણ ધીમે ધીમે જીવનની સામાન્ય રફતાર ચાલુ થઈ. લાલજીના માતા-પિતા તેની માતા પાસે દર થોડા દિવસે નવી માંગણી મૂકતાં. લાલજી લીલાને કોઈ પણ પુરુષ સાથે વાત ન કરવા દે. ઘરની બહાર ન જવા દે એ તો કાયમી વાત હતી. સુંદર લીલાને અને તેટલી કદરૂપ દેખાડવા માટે તેના બધા સારા કપડા અને ઘરેણા લઈ લેવામાં આવ્યા. તેને વારંવાર અપમાનિત કરવામાં આવતી ને લાલજી તેને શંકાની નજરે જોતો.

લીલાને મહિના રહ્યા એટલે એને લાગ્યું કે હવે બધું બરાબર થઈ જશે. પણ લાલજીને તો દીકરો જોઈતો હતો. તો લીલાને બે દીકરીઓ ઉપરાઉપરી થઈ. ત્રીજી દીકરી વખતે ઘરમાં ખૂબ કકળાટ થયો. લીલાને મારપીટ કરવાનું શરૂ થયું. તેવામાં લાલજીની નોકરી છૂટી ગઈ તેથી લીલાની માતા પાસે દુકાન કરવા મોટી રકમની માંગણી લાલજીએ મોકલી. તેની વિધવા માતા ઘરકામ કરતી અને લીલાનો નાનો ભાઈ હમણાં જ કોઈ જગ્યાએ કલાર્કની નોકરીમાં જોડાયો હતો. તેની પાસે તો એટલા બધા પૈસા ક્યાંથી હોય ! બસ પછી તો, લાલજીએ નાના-મોટા કારણ શોધી શોધીને મારપીટનું પ્રમાણ વધારી દીધું અને લીલાને મારી નાંખવાની પણ ધમકી આપવા લાગ્યો.

છતાં લીલા પોતાની અને ઘરની આબરુ જાત એમ વિચારીને કદી કોઈને કહેતી નહિ કે સારવાર લેવા બહાર જતી નહીં. હવે તો લાલજી તેની દીકરીઓને પણ મારવા લાગ્યો. રાત્રે દારૂ પીને આવે અને બાળકીઓને હદ બહારનું મારે, મારીને થાકી જાય એટલે દારૂ ઢીંચે ને છોકરીઓને બચાવવા લીલા વચ્ચે પડે એટલે તેને મારે. એમ કરતાં છોકરીઓ ઘરની બહાર દોડી જાય પણ લીલા ક્યાં જાય ! આ વખતે તો લીલાનો હાથ તૂટી જતાં તેને ડૉક્ટરનો સહારો લેવાની ફરજ પડી. પાટો બંધાવીને આવતી લીલાને તેણે ફરી મારી. આ વખતે તેને સળગતા લાકડાથી દઝાડી... લીલા ગભરાઈ ગઈ અને બાજુવાળા મીનાબેનના ઘરમાં ભરાઈ ગઈ.

લાલજી ઘર છોડીને ચાલ્યો ગયો ને પાછો ના આવ્યો ત્યાં સુધી લીલાને શાંતિ તો થઈ. પણ ત્રણ છોકરીઓનું પૂરું કરવા માટે તેને પણ બંગલામાં કામે જવાની ફરજ પડી. આ બાજુ તે આખો દિવસ કામે બહાર હોય ત્યારે લાલજી ઘરે આવીને તેની છોકરીને ફોસલાવી જતો. એક દિવસ એક મોટી ઉંમરના માણસ સાથે તે છોકરીના લગ્ન કરાવવાનું ને તેના બદલામાં

મોટી રકમ પડાવવાનું લાલજીએ નક્કી કર્યું. આમ ૧૫ વર્ષની નાની છોકરીને પેલો અજ્ઞાણ્યો માણસ આવીને જબરદસ્તીથી લઈ ગયો ત્યારે લીલા ઘરમાં ન હતી. પડોશીઓને ખબર તો પડી પણ કોઈ કશું બોલ્યું જ નહિ.

લીલાને ખબર પડી તો તેને રડી રડીને ચૂપ થવા સિવાય બીજાં રસ્તો ના મળ્યો..... હજી લીલા રડે છે ને લાલજી વચ્ચે વચ્ચે આવીને તેની બીજી છોકરીનો સોદ્ધો કરવાનો પ્રયત્ન કરે છે. લીલાનો તેને હવે કોઈ ડર નથી લાગતો તે કાંઈ બોલે ત્યારે તેને મારે એટલે તે કશું કરી શકતી નથી..... આમને આમ લીલાની જીંદગી ચાલ્યા જ કરે છે.....

સ્ત્રીઓ પ્રતિ હિંસા

પણ આપણને પ્રશ્નો થાય છે, કે આ લીલાને આપણે કેવી રીતે મદદ કરી શકીએ ? લાલજીના વર્તન અંગે કેટલાક લોકો આવું પણ કહે છે.

પુરુષ તેની પત્નિ સાથે ગમે તે કરે, બીજાને તેમાં બોલવાનો અધિકાર નથી.

સાચી વાત તો એ છે કે, સ્ત્રીનું કોઈ પણ વર્તન હોય; કદી કોઈ પણ પુરુષ તેને મારી શકે તેવો અધિકાર કોઈ કાયદાએ, ધર્મએ કે સમાજે તેને આપ્યો નથી.

સાચી વાત એ છે કે પ્રેમ હોય તો તેનાથી વ્યક્તિ પ્રત્યે આદર વધે તેની તરફની ઉદારતા વધે પણ કોઈ પ્રેમને લીધે સ્ત્રીને નિયમિત મારે છે એ વાત પાયા વિનાની અને ફેલાવેલું જૂઠાણું છે.

લાલજી લીલાને બહુ પ્રેમ કરતો હતો તેથી તે તેને મારતો હતો.

ફક્ત ગરીબ અને અભણ પુરુષો જ તેમની પત્નીને મારે છે.

સાચી વાત એમ છે કે પૈસાવાળા અને શિક્ષિત કુટુંબમાં પણ સ્ત્રીઓને મારપીટ થાય છે.

એ તો લાલજીએ દાડ પીવાનું ચાલુ કર્યું. તેથી નશામાં ભાન ભૂલીને પત્નિને મારતો હશે.

દાડ પીવાથી હિંસા થાય જ છે એ બરાબર નથી. હા, દાડથી હિંસાનું પ્રમાણ વધે છે. જ્યાં દાડ નથી પીવાતો ત્યાં પણ સ્ત્રીઓને માર ખાવો પડે છે.

હકીકતે માર ખાતી સ્ત્રીને પડોશી જ છોડાવી શકે. સ્ત્રીઓ પ્રતિ હિંસા એ ઘરની વાત નથી. એ સામાજિક બાબત છે. તેથી સ્ત્રીને બચાવવાની પ્રથમ ફરજ પાડોશીની છે.

મારપીટ એ સ્ત્રી પુરુષની આંતરિક બાબત છે. પાડોશી તેમાં શું કરે ?

બાળકોને પિતાનું છત્ર મળે તે માટે પણ લીલાએ લાલજીને સહન કરી લેવો જોઈએ.

સાચી વાત એ છે કે જ્યારે પુરુષ સ્ત્રીને આમ મારતો હોય ત્યારે તેની સાથે રહેવાથી તેના બાળકો પણ તેવું જ શીખે છે. અને તે જ વાત પોતાના જીવનમાં ઉતારે છે. તેથી સાથે રહેવાથી બાળકોની જીંદગી પણ બરબાદ થાય છે.

૨.૦ પુરુષ સ્ત્રીને કેમ મારે છે ?

સ્ત્રીઓને મારવા માટેના અનેક બહાના પુરુષો બતાવે છે અને સમાજ તે માની પણ લે છે. જેમ કે, “તેણે દાડ પીધો હતો”, “તેને બહુ ગુસ્સો આવે ત્યારે તે કાબુ ગુમાવી બેસે છે”, કે પછી “સ્ત્રી એ લાગની જ છે”, ઇત્યાદિ. હકીકત એ છે કે, જ્યારે કોઈ પણ કારણસર પુરુષને અસલામતી લાગે, પોતાની સત્તા હાથમાંથી સરી જતી લાગે ત્યારે તે સ્ત્રી પર અત્યાચાર કરવા પ્રેરાય છે અને મારપીટથી સ્ત્રી પાસે તે પોતાનું ધાર્યું કરાવી શકે છે. બીજાને ડરાવી શકે છે અને કાંઈક અંશે પોતે પુરુષ છે એવું પુરવાર કરી શકે છે.

હિંસાથી સ્ત્રી પાસે ધાર્યું કામ કઢાવી શકાય છે એમ પુરુષોને ખબર છે.

- * હિંસા-મારપીટ એ સ્ત્રીઓની સાથે મતભેદનો ઉકેલ લાવ્યા વિના તેને ચૂપ કરવાનો સરળ ઉપાય છે.
- * કેટલાક પુરુષોને આવું કરવાની ખૂબ મજા આવે છે. તે આનંદ ફરી ફરી મેળવવા માટે તે વારંવાર મારપીટ કરે છે.

* મારવાથી તેની વાત ઝટ સ્વીકારી લેવાય છે. ને પછી તો દર વખતે મારની બીક બતાવીને કે મારીને તે પોતાનું ધાર્યું કામ કઢાવી શકે છે. આમ તેની સત્તા વધે છે.

* કેટલાક પુરુષો માને છે કે તેમણે સ્ત્રીઓને પોતાના વશમાં રાખવી જોઈએ.

તેને પુરુષત્વ અંગેના ખોટા ખ્યાલો છે.

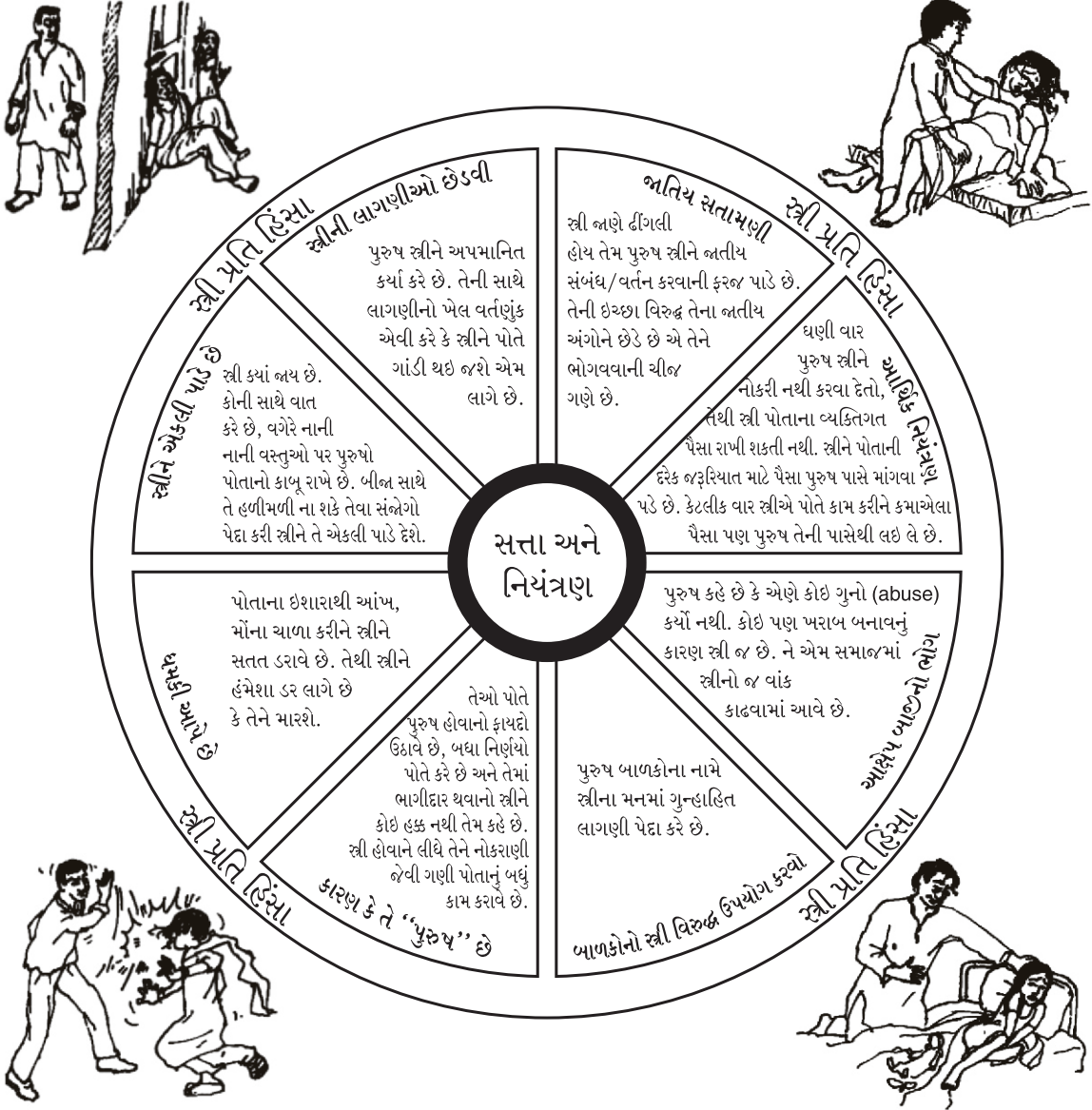
- * કેટલાક માને છે કે પુરુષ હોવાથી તેમને પત્ની, બાળકો કે કુટુંબ અંગેના તમામ અધિકારો પ્રાપ્ત છે.

* જો સ્ત્રી થોડો પણ વિરોધ કરનારી હોય તો તેને બીક લાગે છે કે તે સ્ત્રી તેને વશ નહીં રહે અને તે સ્ત્રીને ગુમાવી બેસશે. તેથી સ્ત્રીને ધાકધમકી-મારપીટથી વશ રાખે છે અથવા એવા સંબંધો ઊભા કરે જેમાં સ્ત્રી પૂરેપૂરી પુરુષ પર આધારિત રહે.

પુરુષને હિંસા સિવાય બીજું કાંઈ આવડતું નથી.

- * જે છોકરાઓએ નાનપણમાં તેના પિતાને વારંવાર હિંસાથી કામ કઢાવતા જોયા છે તેઓ મોટા થઈને એમ જ માની લે છે કે હિંસા કે મારપીટ સિવાય સારું વર્તન અપનાવવાની જરૂર નથી. તેઓને પ્રેમ અને સુમેળ ભર્યો વર્તાવ કરવાની આવડત નથી.

જે પુરુષો સ્ત્રીઓને પોતાની મિલકત સમજે છે તેઓ સ્ત્રીઓને/છોકરીઓને જેમ ફાવે તેમ રાખવાનો પોતાનો અધિકાર છે એવું માનતા હોય છે.

ઘણીવાર મૌખિક અપમાન (abuse) શારીરિક સત્તામણી સુધી પહોંચી જાય છે. તેની શરૂઆત કોઈ પણ કારણથી થાય છે જેમ કે લગ્નમાં સ્ત્રી પૂરતું દહેજ નથી લાવી. કટાક્ષ, મજાક, મશકરીથી શરૂ કરીને હિંસા સુધી આ બધું પહોંચી જાય છે. ઘણીવાર તેને પોતાના માતા-પિતાને મળવા નથી જવા દેતા, જેનાથી તે શારીરિક હિંસાથી ય વધુ દુઃખ અનુભવે છે અને જીવનનું ચક્ર ચાલુ રહે છે.

પુરુષના હિંસક વર્તનની ચેતવણીરૂપ નિશાનીઓ અંગે તમને ખ્યાલ આવી જતો હોય છે. આ સમયે બચવા માટે આગળથી તમે આયોજન કરો.

ઘણીવાર પતિ-પત્નિ વચ્ચેના સંબંધો એવા હોય છે કે પુરુષ વારંવાર સ્ત્રીને અપમાનિત કરતો હોય છે કે લઢતો-વઢતો-ધમકાવતો હોય છે. આવા સંબંધો લાંબો સમય ચાલુ રહે તો પુરુષની હિંસા વધતી જાય છે. આ સ્ત્રીને સહાનુભૂતિપૂર્ણ ટેકાની ખાસ જરૂર પડે છે. તે આ સમસ્યામાંથી માર્ગ કાઢી શકે તે માટે તેને ઘણી માનસિક તૈયાર પણ કરવી પડે છે. નીચેના સંબંધોમાં ઘણા પુરુષો હિંસાનો માર્ગ લે છે.

તમે કોઈ પણ વ્યક્તિને ગમે તેટલી ચાહો પણ તેનાથી માણસ બદલાતો નથી માણસે બદલવા માટે જાતે જ નક્કી કરવું પડે છે.

ધ્યાનથી વિચારો કરો :

* તમે બીજાને મળો છો કે વાત કરો છો તે તમારા પતિને નથી ગમતું ? તેને ઇર્ષ્યા આવે છે ? જો તેને ખુશ રાખવા તમારું વર્તન તમે બદલો છો તો જાણવું કે તે તમારી ઉપર નિયંત્રણ રાખવામાં સફળ થયો છે.

* તમારા મિત્રો કે સગા-વહાલાને મળવા જાઓ તે પણ તેને પસંદ નથી ? કારણ ગમે તે આપે પરંતુ તે તમને તમારા મિત્રોનો ટેકો ના મળે તેવું કરવા ઇચ્છે છે, જેથી તેની તમારા પરની સત્તા નિરંકુશ ચાલુ રહે.

મૂર્ખ સ્ત્રી, મેં તને કેટલીવાર કહ્યું કે તુ બહાર ના જઈશ. કેટલી કદરૂપી દેખાઉ છું તું.....!

* તે તમને બીજા લોકોના દેખતાં અપમાનિત કરે છે ? ધીમે ધીમે એ જે કહે છે તે જ તમે સાચું માનવા લાગો છો અને તમારા પ્રત્યેનું તેનું ખરાબ વર્તન બરાબર છે એમ તમે પણ સ્વીકારી લો છો.

* જો કોઈ પુરુષ ગુસ્સે થઈને વસ્તુઓ ફેંકવા લાગે કે વસ્તુઓ તોડી નાંખે તો

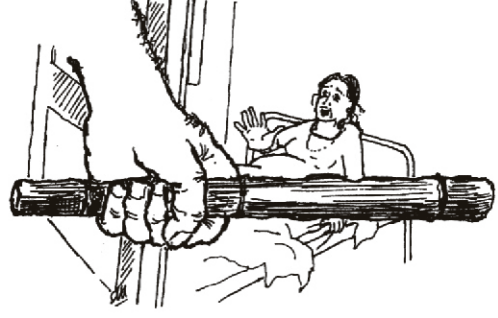
જાણવું કે તે પોતાની જાતને કાબૂમાં રાખી શકતો નથી.

* જો કોઈ પુરુષને તેના સાહેબ, વડીલો કે શિક્ષકનું કહેવું અપમાન જેવું લાગતું હોય તો જાણવું કે તેને પોતે લાચાર/શક્તિહીન થઈ ગયા જેવું લાગે છે. તે પુરુષ પોતાની તાકાત (પાવર) બીજાને દેખાડી દેવા માટે મારામારી કરે છે અને પોતે પણ બીજાઓ પર નિયંત્રણ કરી શકે છે એમ દેખાડે છે.

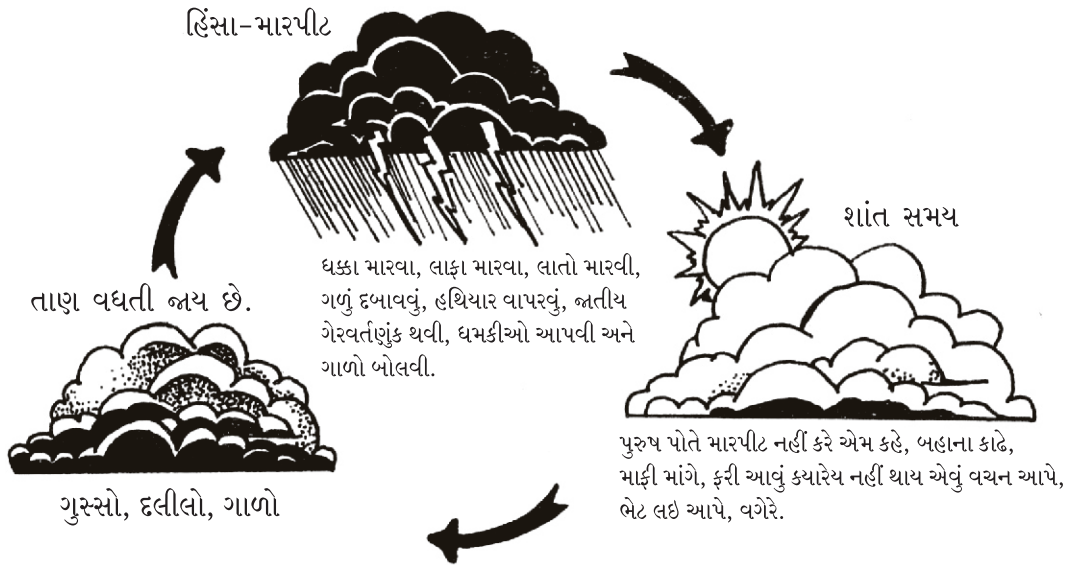
* જો પોતાના ગેરવર્તનનું કારણ તે દાડને કે ટેન્શનને ગણાવે કે કોઈ વ્યક્તિને ગણાવે તો જાણવું કે એ સુધરી શકતો નથી. આદતો છોડવા કે પરિસ્થિતિ બદલવા માટે પોતે મહેનત કરવાને બદલે ખરાબ વર્તન ચાલુ રાખે તો તે હિંસા કરવાનું ચાલુ રાખવા માંગે છે એમ નક્કી થાય.

કેટલાક સંબોગો જ્યારે સ્ત્રીને હિંસાત્મક ગેરવર્તનનો ભોગ બનવું પડે છે.

- * કેટલીક વાર જ્યારે સ્ત્રી પ્રથમવાર સગર્ભા બને છે ત્યારે વધતી જવાબદારી સાથે ખર્ચ કેવી રીતે પહોંચી વળાશે તે ચિંતામાં પુરુષ તેને મારે છે.
- * જ્યારે સ્ત્રીને છોકરી જન્મે છે.
- * પુરુષને લાગે છે કે હવે સ્ત્રી બાળક તરફ જ ધ્યાન આપે છે.
- * સગર્ભાવસ્થામાં જાતીય સંબંધ નથી થઈ શકતો માટે બીજી સ્ત્રી સાથે સંબંધ કરે છે. તેનાથી પ્રથમ સ્ત્રીને ખૂબ સહન કરવું પડે છે અને બીજીને સામાજિક અપમાન વેઠવું પડે છે.
- * કેટલાક પુરુષો પોતાને જોઈતી હતી તેવી પત્નિ ના મળી એમ વિચારીને હિંસક બને છે.
- * અપંગ સ્ત્રી પોતાનો બચાવ સહેલાઈથી નથી કરી શકતી તેથી પુરુષો તેને વધુ માર-પીટ કરે છે.

હિંસાનું વિષયક : પ્રથમ વાર મારપીટ થાય ત્યારે એમ લાગે કે આ એક એકલ દોકલ ઘટના છે. પરંતુ મોટે ભાગે આ શરૂઆત છે અને ત્યારબાદ એક ચક્રની જેમ આવું થયા જ કરે છે.

કેટલીક સ્ત્રીઓ પુરુષ એને મારપીટ કરે એમ ઇચ્છે છે કારણ કે તેનાથી તાણ ઓછી થઈ જાય છે અને ફરીથી શાંત સમય જલદી આવે છે.

પણ જેમ જેમ હિંસાનું વિષયક ચાલુ રહે છે તેમ તેમ શાંત સમયનો ગાળો ઓછો થતો જાય છે, સ્ત્રી પોતાનો આત્મવિશ્વાસ એવો તો ગુમાવી બેસે છે કે હવે પુરુષ તેને પોતે સુધરી જશે તેવું વચન આપવાનું પણ જરૂરી નથી સમજતો.

૩.૦ હિંસાની ખરાબ અસરો :

ઘરેલુ હિંસાની ખરાબ અસરો સ્ત્રી અને બાળકો પર થાય છે. જેમ કે સ્ત્રી પર અસર :

- * સ્ત્રી આત્મવિશ્વાસ અને આત્મ-ગૌરવ ગુમાવે છે અને આમાંથી બહાર નીકળવા અંગે લાચારી અનુભવે છે.
- * માનસિક અસરો જેવી કે તાણ, ઊંઘ ના આવવી, ભૂખ ના લાગવી વગેરે. કોઈક વાર આ બધામાંથી છૂટવા પોતાની જાત પર અસર થાય તેવું બિનજવાબદાર વર્તન કરવા લાગે છે જેમ કે, દારૂ કે નશાકારક દ્રવ્યોનું સેવન કરવું કે લગ્નેતર જાતીય સંબંધો બાંધવા વગેરે.
- * શારીરિક ઇજાઓ વેઠવી પડે છે જેમ કે, હાડકા ભાંગી જવા, દાઝવું, ઘા થવો, લીલા દુઃખદાયક ચકામા થાય, પેટમાં દુઃખાવો, સ્નાયુમાં કળતર, વગેરે થાય છે. ઘણી વાર વર્ષો સુધી આની અસર ચાલુ રહે છે.
- * સ્વાસ્થ્યની સમસ્યાઓ થાય છે. માર-પીટને લીધે કસૂવાવડ થઈ જાય. ના જોઈતી સગર્ભાવસ્થા આવે. જાતીય રોગ થાય કે જાતીય આનંદ ના મેળવી શકે તેવી ખરાબ અસરો ઘરેલુ હિંસા પછી કરવામાં આવતા જાતીય અતિરેકથી જોવા મળે છે.
- * ક્યારેક મરણ પણ થઈ શકે છે.

બાળકો પર અસર :

જે બાળકો માતા પર કાયમ મારપીટ થતી જુએ છે તે બાળકો

- * ક્યાં તો ખૂબ ગુસ્સાવાળા અને આક્રમક બને છે, ક્યાં તો ખૂબ શાંત અને અંતર્મુખી બને છે.
- * કુસ્વપ્નોથી પીડાય છે. બીકથી છળી જતા હોય તેમ વર્તન કરે છે. બરાબર ખાતા નથી. વિકાસ ધીમો થાય છે, પેટમાં દુઃખાવો, કે કાયમનો માથાનો દુઃખાવો અસ્થમા જેવી બિમારીઓથી પીડાય છે.
- * જો બાળકો હિંસાનો ભોગ બને તો તેમને ઇજા સહન કરવી પડે છે ક્યારેક મરણ પણ થાય.

સમાજ પર અસર : હિંસાની સામાજિક અસરો પણ થાય છે જેમ કે,

- * નવી પેઢીમાં હિંસાનું વિષયક ચાલ્યા કરે
- * પુરુષો કરતાં સ્ત્રીઓ નીચી છે તે વાત દઢ બનતી જાય

* જ્યારે જ્યારે સ્ત્રીઓને વધારે પડતું વાગે કે તે મરણ પામે ત્યારે ત્યારે બાકીની સ્ત્રીઓમાં ડર પેદા થાય, તેથી તેઓ સામાજિક નિર્ણયોમાં ભાગ લેતાં ખચકાય છે. પરિણામે આખા સમાજનું જીવનધોરણ-કથળે છે.

૪.૦ મારપીટ કરતા પુરુષો સાથે રહેવાનું સ્ત્રીઓ કેમ ચાલુ રાખે છે ?

કેટલાક કારણો આવા છે :

- * પુરુષનો ભય અને ધમકીઓ. પોતાને કે પોતાના શુભેચ્છકોને કે સગાને હેરાન થવું પડશે તેની બીક.
- * આર્થિક રીતે પગભર નથી અને આપણા સમાજમાં સ્ત્રીને માટે બીજા કોઈ આશરો નથી હોતો.
- * પોતાની સુરક્ષા કરી શકતી નથી. પેલો પાછળ આવીને તેને ફરી પણ મારે તો તે શું કરશે, એવો ડર તેને સતાવે છે.
- * ક્યારેક સ્ત્રી એમ માને છે કે આ હિંસા માટે તે જાતે જ જવાબદાર છે વળી પોતે તેને જ લાયક છે !
- * ધાર્મિક અને સાંસ્કૃતિક માન્યતાઓને કારણે લગ્નસંબંધ ના તોડી શકાય તેવું તે માને છે.
- * પુરુષ ક્યારેક તો બદલાશે તેવી આશામાં તે લગ્ન તોડતી નથી.
- * બાળકોને તેમનો પિતા ગુમાવવો પડે અથવા પોતે બાળકો મૂકીને ચાલી જાય તો માતા ગુમાવવી પડે એ દુઃખથી તે લગ્નસંબંધમાં ચાલુ રહે છે.

ઘણી વાર સમાજ એવું માને છે કે આ એનો અંગત મામલો છે તેથી તેને બહારથી બિલ્કુલ ટેકો નથી મળતો. તે ભાગીને ક્યાંય જઈ શકતી નથી કારણકે તેના સગા સ્ત્રીને રાખવા તૈયાર નથી.

* સ્ત્રીને લગ્ન તોડવામાં કે ઘર છોડવા અંગે સૌથી મોટો ડર આર્થિક સલામતીનો હોય છે. ઘણીવાર પોતાના બાળકો ઉછેરી શકવા સક્ષમ સ્ત્રીઓ પણ આ બાબતે ડરે છે.

* કેટલીકવાર પોતે બાળકને લઈને ચાલી જશે તો પિતાની મિલકતમાંથી બાળકનો હક્ક જતો રહેશે એવો ડર પણ તેને સતાવે છે.

આવી સમસ્યા વખતે પુરુષ હિંસા કરે છે તેથી તે ગુનેગાર છે માટે તેણે ઘર છોડીને ચાલ્યા જવું જોઈએ. સ્ત્રીને ઘર છોડવાનો વારો ના આવવો જોઈએ.

પ.૦ ઘરેલુ હિંસા અંગે સલામતીના પગલાં :

મોટે ભાગે સ્ત્રી તેના પતિના સ્વભાવ બદલી શકતી નથી કે મારપીટને નિયંત્રણમાં લેવાનું કામ કરી શકતી નથી. પણ તેનાથી પોતાને નુકસાન ના થાય અથવા ઓછું થાય તેવું જરૂર ગોઠવી શકે છે દા.ત., મારપીટ શરૂ કરે તે પહેલાં

* નજીકમાં રહેતા પડોશી કે સગાને આ બાબતે જાણ કરો. તમે મુશ્કેલીમાં મુકાવ ત્યારે તે ભાઈ કે બહેન કે બેનોનું જૂથ તમારે ત્યાં દોડી આવે એવું ગોઠવો.

* કોઈ અવાજ, બૂમ કે શબ્દ નક્કી કરી નાંખો, જેથી તમારે મદદની જરૂર છે એમ તમારા બાળકો કે પાડોશીને ખબર પડી જાય.

* મારપીટ થતી હોય ત્યારે બાળકો પોતાને કેવી રીતે બચાવી શકે તેની પણ ગોઠવણ કરો.

* જો તમને ખ્યાલ આવી શકતો હોય કે હવે એ મારશે, તો એવી જગ્યાએ ખસી જાઓ જ્યાં મારવા માટે લાકડી જેવું કોઈ સાધન તેને ના મળી શકે અથવા જ્યાંથી તમે સહેલાઈથી દોડીને ભાગી જઈ શકો.

* તેને શાંત પાડવા માટે તમે જે પણ કરી શકતા હો તે કરો.

* તમારી અને બાળકોની સલામતિ માટેની જગ્યા વિચારી રાખો જેથી તમે ત્યાં ભાગી જઈ શકો.

મારપીટને લીધે ઘર છોડવાના હો ત્યારે :

* પૈસા બચાવીને તમારા પોતાના નામે બેંકમાં મૂકી રાખો.

* બીજા મિત્રો બનાવો, કોઈ મંડળમાં જોડાઓ, અન્ય કુટુંબીજનો સાથે સમય ગાળો. પતિથી સ્વતંત્ર બનવાની કોશિશ કરો. તમે કઈ પ્રવૃત્તિ કરીને આર્થિક સધરતા કેળવી શકો તેનો પણ વિચાર કરી રાખો.

- * તમારા જેવી બીજી સ્ત્રીઓનો સંપર્ક કરો, તેવી સ્ત્રીઓને મદદ કરતી સંસ્થાઓ વિશે માહિતી મેળવો. તેમાંથી કોઈ તમને મદદ કરી શકે તેમ છે કે નહિ તે વિચારો.
- * તમારા વિશ્વાસુ મિત્રો કે કુટુંબીજનો તમને મદદ કરશે કે કેમ તે જાણી રાખો. કદાચ તમે તેમની સાથે રહી શકો, કે જરૂર પડ્યે તેઓ તમને પૈસા ઉધાર આપી શકે.
- * તમારા ભણતરની લાયકાતના અમુક પ્રમાણપત્રો કે અગત્યના કાગળોની નકલના બે સેટ બનાવી લો. એક સેટ બીજા કોઈના ઘરે મૂકી રાખો.
- * થોડા પૈસા, કપડા, સામાન, અગત્યના કાગળો બીજાને ત્યાં મૂકી રાખો જેથી તમારે અચાનક છોડવું પડે તો ઓછી તકલીફ થાય.
- * બાળકોને વિશ્વાસમાં લેવા અને તેઓ તેમના પિતાને કે બીજાને આ વાત જણાવી ના દે તેની કાળજી લેવી.

જ્યારે તમે ઘર છોડશો ત્યારે

મારે ક્યારના મારા પતિને છોડી દેવા હતા પરંતુ મારી પાસે પૈસા જ નહોતા તેથી મેં બે વર્ષ મારા માસીને ત્યાં દુકાન પર કામ કર્યું અને થોડો સમય બીજી સ્ત્રીઓના બાળકો સાચવ્યા. એમ કરીને જે પૈસા બચ્યા તે લઈને મારા બાળકો સાથે મેં ઘર છોડ્યું છે. અત્યારે હું જે કમાઉં છું તેમાંથી પૂરું નથી થતું, પણ પેલાની સાથે રહેવાથી પડતી મુશ્કેલીઓ કરતાં હાલની મુશ્કેલી ઓછી છે.

ઘર છોડશો તો આવનારી નવી મુશ્કેલીઓનો સામનો કરવા તમારે તૈયાર રહેવું પડશે.

સલામતી : મારપીટ કરનાર પુરુષનું ઘર છોડશો ત્યારે પ્રથમ મુશ્કેલી તેના તરફથી જ આવી શકે છે. તે તમને શોધી કાઢે, ફરી મારપીટ કરે, તમને મદદ કરનારાને પણ નુકસાન કરે તેવી શક્યતા નકારી ના શકાય. માટે બને ત્યાં સુધી તેને જાણવા જ ના દેવું કે તમે ક્યાં છો, કોણ તમને મદદ કરી રહેલ છે, વગેરે. ઉપરાંત જ્યાં રહો છો તે જગ્યાએ સલામતી છે કે નહિ તે બરાબર ચકાસી લો.

પગભર થવું : તમારે અને તમારા બાળકોની જરૂરિયાત જેટલું કમાવાની તમારે જરૂર પડશે. બે કુટુંબીજનો કે મિત્રો સાથે રહેવા ગયા હોવ તો તમને મળતા સમયમાં કમાવા માટેની નવી આવડત કેળવો કે આગળ ભણો. બને તેટલા વધુ પૈસા બચાવો જેથી સંકટ સમયે કામ આવે.

લાગણીઓ : અત્યાર સુધી તમને એકલા રહેવાની ટેવ નથી. તેથી શરૂમાં તમને એકલું લાગશે, બીક લાગશે, નવું જીવન વસાવવાની ઝંઝટ પડશે, તમારો પતિ ગમે તેવો હશે તોય તમને એ યાદ આવશે. છતાં ધીરજ અને ગંભીરતાપૂર્વક તમારી લાગણીઓને સમજીને નવા જીવન સાથે ગોઠવાઈ જાઓ. જૂના ઘરે પાછા ફરવાનો વિચાર આવે તો તેને મજબૂતાઈથી ખંખેરી નાંખો. બાળકોને પણ આ માટે રચનાત્મક વિચાર કરતા થાય તેવું શીખવો. તમારા જેવા જ બીજા બેન સાથે વાતો કરો.

બાળકો : તમારું નવું જીવન બિલ્કુલ કુદરતી છે અને બાળકોને તેની સાથે ગૌરવપૂર્વક જીવતાં શીખવાડો. બીજા બાળકો તમારા બાળકોની લાગણીઓને ઉશ્કેરે નહીં તેનું ધ્યાન રાખો. તેઓને નવી પ્રવૃત્તિઓ આપો જેથી તેઓ અન્ય બાબતો અંગે વિચાર્યા ના કરે. નવા પાડોશમાં તમારા બાળકોને બીજા લોકો હેરાન ના કરે તેનું ધ્યાન રાખો.

૬.૦ પરિવર્તન માટે પ્રયાસ

આપણા દેશમાં સ્ત્રીઓને જે સંબંધોમાં દુર્વ્યવહાર સહેવો પડે છે તેમાંના મુખ્ય ચાર કારણો ધ્યાન ખેંચે તેવા છે.

દહેજ લાવ : જ્યારે સ્ત્રીનું લગ્ન થાય ત્યારે તેના પિતા વરરાજીના કુટુંબને જે ધન કે સાધનો આપે તેને દહેજ કહેવાય છે. દહેજની રકમ બાબતે બંને પક્ષે વાટાઘાટો પછી રકમ નક્કી કરાય છે. છતાં આ બાબતે પાછળથી ઝઘડો ઊભો રાખવાનો પ્રયાસ ઘણી જાણીઓમાં જોવા મળે છે. દહેજ લેવું અને દેવું ગેરકાયદેસર હોવા છતાં આપણા રાજ્યમાં સેંકડો સ્ત્રીઓને મારી નાંખવામાં આવે છે અને અગણિત સ્ત્રીઓ આજીવન ત્રાસ ભોગવે છે. સાસરિયાના આ દુર્વ્યવહાર સામે કાયદાનું રક્ષણ હોવા છતાં સ્ત્રીઓની સતામણી ઓછી થતી નથી એ એક ચિંતાનો વિષય છે.

દીકરો જોઈએ : સ્ત્રી પુત્રપ્રાપ્તિનું મશીન હોય તેવી રીતે જ્યારે જ્યારે દીકરી જન્મે ત્યારે કુટુંબને લાંછન લાગે છે એમ ગણી ઘણી સ્ત્રીઓને ખૂબ માનસિક ત્રાસ વેઠવો પડે છે. દીકરો જન્મે તેવી આશામાં

વારંવાર ગર્ભજાતિ પરિક્ષણ અને ગર્ભપાત કરાવવા પડે છે કે વારંવાર સુવાવડનું દુઃખ સહેવું પડે છે. તેની દીકરીઓને પણ અપમાન, ઉત્તરતું સ્થાન અને અન્ય તકલીફો વેઠવી પડે છે. આવા કારણસર માનસિક અશાંતિ, સામાજિક અપમાન, શારીરિક મારપીટથી ય વધારે ગર્ભપાતનું દુઃખ વેઠતી સ્ત્રીઓને છોડાવવા માટે કેવા ઉપાય કરવા જોઈએ તે એક જાહેર મુદ્દો છે. સમૂહચિંતનનો મુદ્દો છે.

સંતાનહીનતા : જે સ્ત્રીને બાળક ના થતા હોય તેને વાંઝણી, અપશુકનિયાળ ગણી સામાજિક અપમાનનો ભોગ બનવું પડે છે. પરંતુ પતિ-પત્નિ બંનેની તબીબી તપાસ કરાવવાની તૈયારી બહુ ઓછા કુટુંબો દર્શાવે છે. જે સ્ત્રીને બે વર્ષના લગ્નજીવનમાં બાળક નથી થતું તે સ્ત્રીને દરેક પ્રકારની વૈજ્ઞાનિક કે અવૈજ્ઞાનિક દવાઓ, બાધા-આખડી, ઉપવાસ, વ્રત, નિયમો વગેરેમાંથી કાયમી ત્રાસ તો વેઠવો જ પડે તદ્દપરાંત મારપીટ કરે, ઘરમાંથી બહાર કાઢી મૂકે, ઘરમાં જ રહીને નોકરથી પણ વધુ કામ લેવામાં આવે, કે બીજી સ્ત્રીને સપત્નિ તરીકે સ્વીકારવી પડે, એવા બધા શારીરિક-માનસિક દુઃખ વેઠવા પડે છે. ત્યારે કેટલીક સામાજિક સંસ્થાઓએ ઉપાડેલ બાળક દત્તક અપાવવાના અભિયાનને ટેકો આપવામાં આવે તો આ સ્ત્રીની તકલીફ મટે, દંપતિને બાળક મળે અને અનાથ બાળકને ઘર મળે એવા સુભગ પ્રયત્નમાં તમે અને તમારા મિત્રો જોડાય તે જરૂરી છે.

વ્યસન કેમ છોડાય : ગુજરાત રાજ્યમાં નશાબંધી હોવા છતાં દારૂનું પ્રચલન ખૂબ જાહેર છે. ખૂલ્લેઆમ દારૂ વેચાય છે અને પીવાય છે. કોઈ પણ રીતે ગેરકાયદેસર વેચાતા દારૂનું સેવન કરવામાં આવે છે. ગ્રામ્ય અને શહેરી ગરીબો દેશી દારૂ નિયમિત પીએ છે અને પત્નિ પર હિંસા, બાળકો પર અત્યાચાર કરે છે. ઘરમાં આવતી મર્યાદિત આવકનો મોટો હિસ્સો દારૂ પર ખર્ચાઈ જાય તેથી બાળકીઓનું શિક્ષણ અટકે, સમયે સારું ખાવાનું ના આપી શકનાર સ્ત્રીને દરરોજની હિંસાનો ભોગ બનવું પડે અને પુરુષ રોગીષ્ઠ બને ત્યારે તેની દવા-દવાખાનાની વ્યવસ્થા/ખર્ચ સ્ત્રીએ જ કરવા પડે. પૈસાવાળા કુટુંબો પણ વિવિધ રીતે દેશી કે અંગ્રેજી દારૂ મેળવે છે. આ પુરુષો ઘરમાં પત્નિ અને બાળકોને મુશ્કેલીમાં મૂકે છે. કેટલીક વાર બન્નેમાં જઈ પરસ્પરનો સંપર્ક કરી આવે અને જાતીય રોગના ભોગ બને છે. આમ હિંસાના વિષયકમાં દારૂનું સ્થાન અદ્વિતીય છે અને આ દારૂના રાક્ષસને કેમ કરી હટાવવો તેની ચિંતા તમામ સ્ત્રીઓને, સ્ત્રી સંસ્થાઓને અને સામાજિક કાર્યકરોને રહે છે. તે અભિયાનમાં તમે પણ જોડાઓ તે ખાસ આવશ્યક છે. આમ દારૂને કારણે હિંસાનું વિષયક વકરે છે-ભડકે છે.

લગ્નજીવનમાં જાતીય હિંસા : પત્નિની ઇચ્છા ના હોય તો પણ શારીરિક સંબંધ કરવો તે પણ ધરેલું હિંસાનો જ પ્રકાર છે. એક બાજુ આપણો પિતૃપ્રધાન સમાજ લગ્નની સંસ્થા દ્વારા પુરુષ-સ્ત્રીના જાતીય સંબંધ માટેનો પરવાનો આપે છે, તો બીજી બાજુ સ્ત્રીને સંસ્કાર વશ પોતાની ઇચ્છા વ્યક્ત ન કરવી અને જો વ્યક્ત કરે તો પુરુષે તે માનવાની જરૂર નથી તેવું વાતાવરણ પણ છે. તેને લીધે આ

બાબતમાં મોટે ભાગે પુરુષ પૂછતો નથી અને સ્ત્રીને કમને પણ આમાં જોડાવું પડે છે. અણધારી અણઆયોજિત સગર્ભાવસ્થા કે ઘણીવાર જાતીય રોગના ભોગ બનવું પડે છે. આ બાબતે સ્ત્રી જો સંબંધ ના કરે તો તેને અપમાન વેઠવું પડે, મારપીટ પણ થાય. કઠીક ઘર છોડવું પડે તો કઠીક પુરુષ તેના ઘરમાં સપત્નિ લાવે તેવા પણ કિસ્સા સાંભળવામાં આવે છે.

કેટલીકવાર પુરુષ પોતાના ધંધાના લાભાર્થે કે અન્ય આર્થિક સંકડામણમાંથી બહાર નિકળવા માટે સ્ત્રીનો ઉપયોગ કરે છે. પોતાની પત્નિ બીજા પુરુષોને જાતીય આનંદ માટે ધરી દે છે, ત્યારે આ પુરુષને કોણ સમજાવે કે સ્ત્રી તેનું રમકડું કે મિલકત નથી. આ પાયાના માનવીય અધિકાર માટે બહુ ઓછી સ્ત્રીઓ વિરોધ કરીને લડી રહી છે. આવી સ્ત્રીઓને ટેકો આપવો તે આપણા સૌનું કર્તવ્ય છે.

જે બેનો ઘર છોડી રહી છે તેમને માટે સામાજિક સેવાઓ :

વચગાળાના ઘર : જો તમે સામાજિક કાર્યકર હો તો આવી બેનો માટે સેવાઓ ઉભી કરો. તેમના માટે સલામતિ વ્યવસ્થાવાળા કામચલાઉ આશરો અને સલામતિ મળે તેવા - ઘર અગર હોસ્ટેલ હોવા જરૂરી છે અને તે અંગેની વ્યવસ્થા દરેક શહેરમાં તો હોય છે જ. પરંતુ આવી વ્યવસ્થા અન્યત્ર પણ હોય તેવું થવું જોઈએ.

જો તમે પોતે આવી તકલીફવાળી પરિસ્થિતિમાં હોવ અને ઘર છોડવું પડે એવા નિર્ણય પર આવ્યા હો, તો તમારા શહેરમાં આવી વ્યવસ્થા ક્યાં ક્યાં ઉપલબ્ધ છે તે વિશે માહિતી મેળવો.

કાયદાનું જ્ઞાન : જે બેનો આવી મુશ્કેલ પરિસ્થિતિમાં મૂકાયેલી છે તે બેનોને કાયદાનું જ્ઞાન હોવું જોઈએ. તે માટે સામાજિક સંસ્થાઓના કાર્યકર્મો ગોઠવાય ત્યારે તેમાં જાઓ. સરકારી મફત કાનૂની સહાય ખાતું પણ આ ક્ષેત્રમાં કામ કરી રહેલ છે. તેઓના પ્રતિનિધિ દરેક તાલુકાના શહેરમાં હોય છે. તેઓનો સંપર્ક સાધી તમારે શું કરવું જોઈએ તેનો વધુ ખ્યાલ આવી શકે.

મુશ્કેલીમાં મૂકાયેલી બેનો માટે આરોગ્ય સેવાઓ :

સામાન્ય રીતે મારપીટનો ભોગ બનેલી મહિલાઓ ગમે તે દવાખાનામાં જઈ પોતાની સારવાર કરાવતી હોય છે. તે વખતે મોટે ભાગે ડૉક્ટરો પણ તેના દર્દની સારવાર કરે છે. પરંતુ તે અંગે વધુ રસ લઈને વિગતપૂર્વક નોંધ બનાવતા નથી. જો તમે આરોગ્ય સેવામાં કામ કરતા હો તો, આ બેનના કેસ પેપર ઉપર તેની વાત (સ્ટેટમેન્ટ) જરૂર નોંધો. તેને શરીર પર ક્યાં ક્યાં ઘા અથવા નિશાનીઓ (સોજ, ઝામા, ઉઝરડાં) પડેલ છે તે બાબત ચિત્ર દ્વારા દર્શાવો.

તેની ઉપર ક્યારે અને કેવી રીતે હુમલો થયો તેની વિગત પણ ટૂંકમાં નોંધી રાખો. ભવિષ્યમાં ક્યારેક આ સ્ત્રીને વધુ મુશ્કેલી થશે ત્યારે આરોગ્ય સેવાનો કેસ પેપર એક અગત્યના પુરાવા તરીકે કામ લાગી શકે છે.

આપણે ત્યાં જ્યારે સ્ત્રીઓ દાઝી જાય છે ત્યારે તેમને સારવારની ઘણી જરૂર હોય છે. આ અંગે સરકારી હોસ્પિટલમાં વિશેષ વ્યવસ્થા પણ હોય છે. તેનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ. ઉપરાંત સરકારી હોસ્પિટલ તે અંગે કાયદાકીય કામ કરવામાં બેનોને મદદ કરે છે. બેનોને જે કહેવું હોય તે વાત ડર્યા વગર કહી શકે તેની વ્યવસ્થા કરવામાં આવે છે. તેથી દાઝેલી સ્ત્રીના કિસ્સામાં મોટે ભાગે કાયદાકીય કાર્યવાહી થતી હોય છે. જે તે પુરુષને પણ આ બાબતે પોલીસ કાર્યવાહી માટે ખેંચવાનું શક્ય બને છે. હોસ્પિટલમાં સામાજિક કાર્યકરો પણ બેનોને મદદ કરે છે.

જો કે આપણી સામાજિક વ્યવસ્થામાં આ વ્યવસ્થા સ્ત્રીઓની તાકાત વધારનારી હોવા છતાં કેટલાક કિસ્સામાં પુરુષના ડરથી કે બાળકોના ભવિષ્યની ચિંતાને લીધે સ્ત્રીઓ હોસ્પિટલનો આશરો લેતી નથી. આવું થાય ત્યારે દાઝ્યાના ઘા ઝાઝાવવા માટે ખાનગી રાહે સારવાર લગભગ અશક્ય બને છે. તે માટે ખૂબ પૈસા ખર્ચ થાય છે અને અંગત હેરાનગતિ પણ વેઠવી પડે છે. વધુ પડતું દાઝી ગયેલી સ્ત્રીની ખાનગી સારવાર ખૂબ ખર્ચાળ અને અશક્ય થાય છે. ક્યારેક સ્ત્રીનું મરણ પણ થાય છે અને ઘણીવાર તેને કાયમી અપંગતા આવી શકે છે.

જે પુરુષ સ્ત્રીને ખૂબ શારીરિક નુકસાન પહોંચાડે તેમ મારજૂડ કરતો હોય તેને કાયદાકીય રીતે શિક્ષા કરાવવાથી ઘણીવાર તે ફરી આવું કરતો નથી. તેથી તમારા અને તમારા બાળકોના લાંબા ગાળાના ભવિષ્યને ધ્યાનમાં લઈને પણ તમારે પુરુષને બચાવવાનો પ્રયત્ન કરવાને બદલે યોગ્ય શિક્ષા થાય તેમ કરવું જોઈએ.

માનસિક આરોગ્ય સેવાઓ : આપણે ત્યાં વારંવારની મારજૂડથી ત્રાસ પામેલી સ્ત્રીઓ માનસિક તાણ સહન ન કરી શકતાં તે ચિંતા, હતાશા, જેવા માનસિક રોગોની ભોગ બને છે. આ માટે વિશેષ આરોગ્ય સેવાઓ હોવી જરૂરી છે. આવી સ્ત્રીઓને ઘણીવાર કૌટુંબિક આધાર પણ નથી હોતો. તેથી તેમને માટે કામ કરતી સંસ્થાઓ પોતાની વ્યવસ્થા દ્વારા આવા બેનોને મદદ કરી શકે છે. આ કામ અત્યંત નાજુક અને સમય માગનારું હોવાથી તે અંગે વિશેષ ધ્યાન દેવું જોઈએ.

પુરુષને પણ મદદની જરૂર છે : કેટલીક વાર મારજૂડ કરનારા પુરુષોને પણ મદદની ઘણી જરૂર હોય છે. કેટલાક ધાર્મિક, આધ્યાત્મિક નેતાઓ, શિક્ષકો કે સામાજિક કાર્યકરો આવા ભાઈઓને સમજીને તેમની સમસ્યામાં માર્ગદર્શન કરે તો કદાચ પ્રશ્ન કાયમ માટે ઉકલી જઈ શકે.

યાદ રાખો : દરેક સમસ્યાનો ઉકેલ હોય છે. પણ જે સમસ્યા સમજાવટ કે સલાહ-સૂચનથી ના ઉકેલી શકે તેનો ઉપાય કરવો પણ જરૂરી છે. સ્ત્રીઓ મોટે ભાગે સમાધાન શોધે છે. પણ જરૂર પડ્યે ઉપાય કરવામાં મદદ કરવી પણ આવશ્યક છે. તેને હિંમત અને આધાર પૂરો પાડશો તો આપોઆપ તે પોતે પોતાની સમસ્યાનો ઉપાય કરશે.

મુશ્કેલીમાં મુકાયેલી બેનો માટે આપણે આટલું કરી શકીએ :

- * તેઓને કાયદાકીય મદદ આપીએ
- * તેમને માટે વચગાળાના સલામત આવાસ બનાવીએ
- * આર્થિક પ્રવૃત્તિઓ આપીએ
- * માનસિક આરોગ્ય સેવાઓ આપીએ.
- * લખવા-વાંચવા વગેરેની તાલીમ આપી બેનોની કુશળતા વધે તેવા કાર્યક્રમો ગોઠવીએ.
- * સ્ત્રીઓ પરની હિંસા અંગે સામાજિક જાગૃતિનું કામ કરી શકીએ.

પતિનો માર ના ખાશો, ઉઠો, જાગો, વિરોધ કરો

કોઈપણ પુરૂષ પત્નીને મારે તે
પશુથી પણ બદતર કામ છે.
માર સહી લેવો તે પતિવ્રતાની
નિશાની નથી.

આ એક ઘરેલુ
પ્રશ્ન નથી પણ
આપણા સમાજનું
લાંછન છે.

માટે સઘળા પાડોશીઓ અને બેનો ભેગા થાઓ,
વિરોધ કરો અને મારપીટ રોકો.